

Aan
De minister van Financiën van Curaçao

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999)4619081
Telefax (+5999) 4619088

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331
Telefax (+1721) 5430379

Contactpersoon
Surmarie Hortencia
Datum
22 november 2017
Ons kenmerk
Cft 201700288
Pagina
1/5

Telefoonnummer
+5999 4619081
E-mail
info@cft.cw
Uw kenmerk

Bijlagen
-

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800
Telefax (+297) 5822224

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Reactie op de derde uitvoeringsrapportage 2017 Curaçao

Geachte heer Gijsbertha,

Op 10 november 2017 heeft het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) de uitvoeringsrapportage (UR) over het derde kwartaal 2017 van Curaçao ontvangen. Conform artikel 18 lid 1 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) zendt de Raad van Ministers uiterlijk zes weken na afloop van ieder kwartaal de UR aan het Cft en aan de Staten. Hierbij ontvangt u de reactie van het Cft waarvan een afschrift aan de Staten en de Minister-President wordt verstuurd.

Oordeel

Het Cft maakt zich zorgen over het realisatiebeeld tot en met het derde kwartaal. De overheidsfinanciën laat een verdere verslechtering zien. Waar bij het resultaat tot en met het tweede kwartaal nog sprake was van een voorlopig tekort op de gewone dienst van ANG 31,7 miljoen is het voorlopig tekort tot en met september toegenomen tot ANG 57,0 miljoen. Daar komt nog een bedrag van ANG 50,2 miljoen bij voor reeds aangegane verplichtingen ofwel de nog te materialiseren lasten. Dit resulteert in een voorlopig tekort van ANG 107,2 miljoen. In de derde UR worden voor het oplossen van dit tekort twee stelposten van in totaal ANG 102,5 miljoen opgevoerd, ANG 52,5 miljoen door verlaging van de lasten en ANG 50 miljoen aan extra te verwachten belastingontvangsten.

Het Cft acht de toelichting gegeven in de derde UR van deze twee stelposten te summier en heeft op dit moment onvoldoende vertrouwen in de realiseerbaarheid en het realiteitsgehalte van deze twee stelposten. In de reactie op de tweede UR heeft het Cft u geadviseerd om concrete maatregelen te nemen om de tegenvallende belastingopbrengsten tegen te gaan en een verplichtingenstop in te voeren om de lasten terug te dringen.

Het advies van het Cft ten aanzien van de verplichtingenstop is destijds niet opgevolgd. Per 15 november is alsnog een verplichtingenstop ingevoerd. Echter gezien er nog slechts 6 weken tot het einde van het jaar resteren, verwacht het Cft niet dat dit het nodige effect zal sorteren. Het Cft vraagt bij de minister ook aandacht voor transacties die in de administratie nog niet zijn vastgelegd als een verplichting, maar waarvoor wel opdrachten zijn verstrekt of reeds levering heeft plaatsgevonden. Indien dergelijke transacties niet tijdig in beeld worden gebracht kan bij de jaarafsluiting blijken dat het effect van de verplichtingenstop nog beperkter is dan verwacht. Nu de haalbaarheid van de uitgaven -en ontvangstenramingen in gevaar komen, verzoekt het Cft u om uiterlijk binnen veertien dagen op basis van artikel 17 jo. artikel 12, lid 3 Rft naar een concrete uitwerking van de bovengenoemde stelposten waaruit blijkt of een sluitende gewone dienst voor 2017 nog realistisch en haalbaar is of anders aan te geven hoe het tekort op de gewone dienst van 2017 in 2018 gecompenseerd zal worden.

De kapitaaldienst 2017 sluit tot en met september met een tekort van ANG 83,3 miljoen. Wel moet nog rekening worden gehouden met de inkomsten uit geldleningen (financiering van ANG 60 miljoen). Hier staan reeds aangegane verplichtingen tegenover van ANG 32,0 miljoen. De eindejaarprognose gaat echter nog uit van een sluitende kapitaaldienst. In deze prognose wordt uitgegaan van een stelpost van minimaal ANG 70,4 miljoen door een nog te preciseren verplichtingenstop cq. verlaging van de kapitaaluitgaven. Ook hier verzoekt het Cft u om uiterlijk binnen veertien dagen op basis van artikel 17 jo. artikel 12, lid 3 Rft aan te geven hoe deze besparing van ANG 70,4 miljoen gaat worden gerealiseerd.

Tevens vraagt het Cft wederom uw aandacht voor de negatieve ontwikkeling van de liquiditeitspositie. De liquide middelen beschikbaar voor de operationele bedrijfsvoering (exclusief middelen geormerkt voor de investering in HNO) zijn over de afgelopen jaren sterk gedaald van ANG 197,0 miljoen in 2015 (current ratio 1,2) tot ANG 99,4 miljoen in 2017 (current ratio 0,7). Ten slotte is de aandacht van de regering ook noodzakelijk voor de ontwikkelingen binnen de sociale fondsen en de uitputting van het schommelfonds. Doordat het schommelfonds nagenoeg uitgeput is, zal iedere additionele tegenvaller bij de sociale fondsen automatisch op de begroting van het Land drukken.

Toelichting

Gewone dienst

De gerealiseerde baten op de gewone dienst tot en met het derde kwartaal van 2017 bedragen ANG 1.769,7 miljoen. De lasten bedragen ANG 1.826,7 miljoen, waardoor de gewone dienst tot en met einde verslagperiode sluit met een nadelig saldo van ANG 57,0 miljoen. Daar komt nog een bedrag van ANG 50,2 miljoen bij voor de reeds aangegane verplichtingen, waarmee het totaal voorlopig tekort uitkomt op ANG 107,2 miljoen.

Bij voornamelijk de loonbelasting, onroerende zaakbelasting en omzetbelasting is sprake van tegenvallende opbrengsten. De belastingopbrengsten conform de berekeningen van het Cft, gebaseerd op de realisatiecijfers tot en met het derde kwartaal en de historische patronen binnen de belastingcategorieën, lopen tot en met september met ANG 43,8 miljoen achter op de prognose. De eindejaarprognose van Curaçao gaat nu uit van totale belastingen van ANG 1.490,2 miljoen, ANG 22,1 miljoen hoger dan de oorspronkelijke begroting. Dit is inclusief de stelpost van ANG 50 miljoen door verwachte extra belastingopbrengsten als gevolg van het actieplan verhoging belastingopbrengsten. Zoals ook eerder met u gecommuniceerd heeft het Cft grote twijfels bij de haalbaarheid van deze stelpost. Deze twijfel wordt extra gevoed door het feit dat de verwachte verbetering in de belastingopbrengsten in het derde kwartaal als gevolg van het ingevoerde actieplan zich nog niet heeft gematerialiseerd.

Bij de andere baten zijn ook aanzienlijke tegenvallers gerealiseerd. Dit heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van de verwachte andere baten per einde jaar 2017. De totale verwachte tegenvallers op jaarbasis bij de andere baten van de overheid bedragen ANG 54,6 miljoen, waarbij de grootste verwachte tegenvallers bij Pachten, verhuur, agio en rentebaten, Buro Telecommunicatie en Post en Verkoop goederen en diensten liggen.

Bij de andere lasten wordt per saldo een meevaller van ANG 33,3 miljoen verwacht ten opzichte van de begroting. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door enerzijds een lastenverlaging als gevolg van de stelpost actieplan *Verlaging lasten* met ANG 52,5 miljoen en anderzijds een tegenvaller bij de lasten collectieve sector van 19,2 miljoen door onder andere een extra dotatie aan het schommelfonds. Het actieplan *Verlaging lasten* is echter nog niet uitgewerkt. In de prognose is in november en december een bedrag van respectievelijk ANG 20,0 miljoen en ANG 32,5 miljoen als besparing opgenomen. Echter, gezien we nu al in de tweede helft van november zijn en het actieplan nog niet is geformuleerd lijkt het niet aannemelijk dat deze besparingen in zijn geheel gerealiseerd kunnen worden. Het Cft vraagt u daarom een concrete uitwerking met ons te delen waaruit het realiteitsgehalte van dit plan moet blijken.

Sociale fondsen

Tot en met het derde kwartaal zijn er ANG 561,5 miljoen aan premieopbrengsten ontvangen. De uitgaven zijn ANG 813,0 miljoen. Per saldo is er in het eerste kwartaal ANG 27,3 miljoen onttrokken uit het schommelfonds.

Sociale fondsen (ANG mln.)	Realisatie
Uitgaven	813,0
Gedekt door premieopbrengsten	561,5
Gedekt door Landsbijdrage	224,2
Saldo sociale fondsen	-27,3
Gedekt door Onttrekking schommelfonds	27,3

Per eind 2016 resteerde nog ANG 33,8 miljoen in het schommelfonds. Tot en met het derde kwartaal is er ANG 27,3 miljoen uit het schommelfonds onttrokken. Dit bedrag is opgebouwd uit een onttrekking uit het schommelfonds van ANG 43,9 miljoen en een additionele dotatie vanuit de gewone dienst van ANG 16,6 miljoen. Hierdoor resteert er ultimo september 2017 nog een bedrag van ANG 6,5 miljoen. De dotatie aan het schommelfonds is tot en met september ANG 1,2 miljoen hoger dan geprognoseerd. Ook in het vierde kwartaal verwacht het Cft dat additionele dotaties nodig zijn om ervoor te zorgen dat het schommelfonds niet op een tekort zal eindigen. Deze dotaties hebben een negatief effect op het saldo van de gewone dienst. Het Cft verneemt daarom graag van u welke additionele dotaties aan het schommelfonds u verwacht in het vierde kwartaal om het schommelfonds tenminste op nul te houden.

Kapitaaldienst

De kapitaaldienst 2017 sluit tot en met september met een tekort van ANG 83,3 miljoen. Het nadelige saldo betreft voor ANG 53,9 miljoen uitgaven aan HNO die uit de daarvoor opgenomen obligatielening gefinancierd worden. Hierdoor komt het voorlopig tekort uit op ANG 29,4 miljoen. Hierbij dient nog rekening te worden gehouden met een bedrag van ANG 32,0 miljoen die aan verplichtingen in de UR is opgenomen en de inkomsten uit geldleningen van ANG 60 miljoen.

Volgens de eindejaarprognose komt het saldo van de kapitaaldienst uit op 0. Deze prognose is echter inclusief een stelpost van ANG 70,4 miljoen door een nog concreet in te vullen verplichtingenstop cq. verlaging van de kapitaaluitgaven. Dit plan is in de UR niet toegelicht. Daarom vraagt het Cft u om een concrete invulling van dit plan.

Liquiditeit

Het Cft vraagt eveneens de aandacht van de regering voor de verslechterende liquiditeitspositie van Curaçao. Een algemeen aanvaardbaar kengetal om uit te drukken in hoeverre men over voldoende liquide middelen beschikt om op korte termijn aan alle verplichtingen te kunnen voldoen is de current ratio. Curaçao geeft in de UR aan dat een current ratio tussen de 1,0 en 1,5 gewenst is. Per ultimo september 2017 is de current ratio 0,9. Indien we deze ratio corrigeren voor de liquide middelen die zijn geormerkt voor investeringen in HNO, is de current ratio 0,7. Er dient echter nog wel rekening te worden gehouden met het leenverzoek van ANG 60 miljoen. Echter zelf als hiermee rekening wordt gehouden is de current ratio nog steeds onder de grens van 1,0. De huidige liquiditeitspositie is dus zorgelijk. Het Cft adviseert u daarom wederom maatregelen te nemen om de liquiditeitspositie zo snel mogelijk te verbeteren.

Rentelastnorm en collectieve sector

De rentelastnorm voor het jaar 2017 bedraagt ANG 117,7 miljoen. Het beslag dat naar de huidige inzichten op de rentelastnorm wordt gelegd is 54%. De rentelastnorm wordt daarmee niet overschreden. Hierbij worden de rentelasten aan APC vooralsnog buiten beschouwing gelaten. De schuldquote bedraagt eind september 2017 44% bbb, inclusief de nog aan te trekken lening komt de schuldquote uit op 45% bbb.

Kenmerk
Cft 201700288
Blad
5/5

Het Cft heeft tevens vernomen dat de collectieve sector voor 2018 en 2019 is vastgesteld. Het Cft heeft ondanks herhaald verzoek dit rapport nog niet ontvangen. Het Cft verzoekt u het rapport en het besluit waaruit blijkt dat het vastgesteld is per omgaande te verzenden.

Financieel beheer

In de UR is een paragraaf opgenomen inzake de voortgang van voorgenomen maatregelen en verbeteringen in het financieel beheer op basis van de PEFA indicatoren. Ten opzichte van de gemelde situatie in de tweede UR 2017 vertoont deze paragraaf een beperkte voortgang. Overigens is Curaçao dit najaar van start gegaan met een nieuwe PEFA-inventarisatie. De verwachting is dat deze inventarisatie begin volgend jaar gereed zal zijn. Naar aanleiding van deze inventarisatie zal mogelijk een herprioritering in de indicatoren waarover gerapporteerd wordt plaatsvinden. Wel is er sprake van een update van de risicoparagraaf. Wat daarbij opvalt is dat de risico's met betrekking tot het thema "Economie & Overheids NV's" niet meer zijn opgenomen, terwijl deze nog niet volledig gemitigeerd zijn.

Overheidsentiteiten

In de brief van 17 mei 2017 geeft de minister van Financiën aan dat in de eerste helft van 2017 een aangepast plan van aanpak van C-Post gereed zal zijn en dat deze naar het Cft zal worden verzonden zodra deze geaccordeerd is in de Raad van Ministers. Het Cft heeft deze echter nog niet ontvangen. Graag ontvangt het Cft dit plan zo spoedig mogelijk. Ook wil het Cft inzicht, bij voorkeur middels besluiten van de daartoe gewezen bestuursorganen van de overheidsentiteiten, hoe de Regering denkt dat de voorgenomen dividenduitkeringen dit jaar nog gerealiseerd zullen worden.

Wij zien uw reactie conform artikel 12 lid 4 Rft uiterlijk veertien dagen na ontvangst van dit schrijven tegemoet.

In de verwachting u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

Prof. dr. R.H.J.M. Gradus

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De Minister-President van Curaçao
De voorzitter van de Staten
De secretaris-generaal van het ministerie van Financiën van Curaçao